

Àmbits de la Intervenció Psicosocial. Inclusió i Diversitat: Cultura, Minories i Gènere

Codi: 42586
Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
4313402 Recerca i Intervenció Psicosocial	OT	0	1

Professor/a de contacte

Nom: Beatriz San Roman Sobrino

Correu electrònic: beatriz.sanroman@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)

Altres indicacions sobre les llengües

Les classes són en castellà, tot i que algun material docent pot ser ofert, ocasionalment, en català o anglès i el professorat pot respondre en català a les preguntes o comentaris formulats en català per l'alumnat.

Equip docent

José Luis Lalueza Sazatornil

Margot Pujal Llombart

Vicent Borrás Català

Jenny Cubells Serra

Marisela Montenegro Montenegro Martínez

Prerequisits

No hi ha prerequisits específics.

Objectius

1. Conèixer els conceptes fonamentals que caracteritzen els àmbits d'estudi: "Estudis culturals i minories" i "Estudis de gènere en el camp psicosocial"
2. Analitzar els marcs jurídics actuals que regeixen aquests àmbits
3. Identificar les polítiques i programes d'intervenció més adequats en aquests àmbits
4. Conèixer les eines de diagnòstic, implantació i avaluació en projectes d'intervenció en aquests àmbits

Competències

- Defensar arguments i justificar una idea amb claredat i precisió, d'una manera apropiada al context, valorant les aportacions d'altres persones
- Identificar, relacionar i aplicar conceptes, teories i perspectives en l'abordatge teoricopràctic de la realitat psicosocial
- Que els estudiants tinguin les habilitats d'aprenentatge que els permetin continuar estudiant, en gran manera, amb treball autònom a autodirigit

- Seleccionar, dissenyar, adaptar i aplicar instruments de descripció i diagnòstic de fenòmens i problemàtiques psicosocials que contribueixin al desenvolupament i a l'avaluació de plans i programes d'intervenció psicosocial.
- Tenir coneixements que aportin la base o l'oportunitat de ser originals en el desenvolupament o l'aplicació d'idees, sovint en un context de recerca
- Treballar en equip i generar sinergies en entorns de treball amb diverses persones que treballen de manera coordinada i col·laborativa

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar investigacions concretes dels àmbits estudiats: Estudis culturals i minories i relacions de gènere i intervenció social
2. Defensar arguments i justificar una idea amb claredat i precisió, d'una manera apropiada al context, valorant les aportacions d'altres persones
3. Descriure diferents marcs teòrics i pràctics dels àmbits de la intervenció psicosocial: Estudis culturals i minories i relacions de gènere i intervenció social
4. Que els estudiants tinguin les habilitats d'aprenentatge que els permetin continuar estudiant, en gran manera, amb treball autònom a autodirigit
5. Tenir coneixements que aportin la base o l'oportunitat de ser originals en el desenvolupament o l'aplicació d'idees, sovint en un context de recerca
6. Treballar en equip i generar sinergies en entorns de treball amb diverses persones que treballen de manera coordinada i col·laborativa

Continguts

- Diferències culturals i construcció d'identitat
- Ciutadania i immigració: Pensar l'alteritat
- Interseccionalitat i anàlisi de la intervenció social
- Racialització, etnicitat, orígens
- Famílies LGBTI
- Violències de gènere: context legal i prevenció des de la perspectiva de gènere
- Violències de gènere: intervenció des de la perspectiva de gènere

Metodologia

La metodologia consisteix en 5 tipus d'activitat:

- Classes magistrals: sessions de classes teòriques amb tot el grup on el/la docent desenvolupa les perspectives i els elements teòrics de les temàtiques de l'assignatura.
- Seminaris: sessions amb tot el grup on el/la docent conjuntament amb la participació dels/ de les estudiants, treballen casos d'anàlisi i intervenció psicosocial en els àmbits de l'assignatura (minories i relacions de gènere).
- Tutories: atenció personalitzada als/ a les estudiants a partir dels dubtes, ja sigui en relació a les classes o en relació a les lectures o treballs que realitzen al llarg del curs.
- Elaboració de treballs: supervisió del procés d'elaboració dels treballs per a cadascun dels àmbits.
- Activitats d'autoaprenentatge: lectura d'articles i informes d'interès, i estudi personal.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
-------	-------	------	--------------------------

Tipus: Dirigides			
Classe magistral	20	0,8	3, 5
Seminari	17,5	0,7	2, 4, 6
Tipus: Supervisades			
Elaboració de treballs	27,5	1,1	1
Tutories	10	0,4	2, 6
Tipus: Autònomes			
Estudi Personal	35	1,4	4
Lectura d'articles/informes d'interés	40	1,6	1, 4

Avaluació

Mòdul superat: El mòdul es considerarà superat si l'estudiant obté una nota mitjana superior a 5 en el conjunt de les proves d'avaluació.

Avaluable: Es considerarà "Avaluable" l'estudiant que hagi presentat evidències d'aprenentatge amb un pes igual o superior al 40% del total del mòdul.

No avaluable: Es considerarà "No avaluable" el fet que el pes total de les evidències presentades en relació amb el conjunt del mòdul sigui inferior al 40%.

Reavaluació: No hi ha reavaluació

Pautes d'avaluació de la Facultat de Psicologia:

<https://www.uab.cat/web/estudiar/graus/graus/avaluacions-1345722525858.html>

Activitats d'avaluació

El mòdul s'avaluarà mitjançant 2 Evidències d'aprenentatge (realitzades entre 3-4 persones) i un informe individual d'aprenentatge del mòdul pel TFM:

- Ev1: Estudi i reflexió a partir dels conceptes treballats a les classes i lectures sobre les temàtiques de convivència i/o inclusió social de minories ètniques i/o immigració a partir d'un article (2500 - 3000 paraules). (40%)
- Ev2: Disseny de material audiovisual orientat a la prevenció i/o intervenció contra la violència de gènere, el racisme o la LGTBI-fòbia. (40%)
- Ev3: Informe d'aprenentatge del mòdul pel TFM: Informe sobre l'aplicació del mòdul al procés del TFM, corregit pel tutor/a de l'estudiant seguint les directrius de qui coordina el mòdul. (20%)

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
EV1. Entrega treball 1	40%	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6
EV2. Entrega treball 2	40%	0	0	1, 2, 4, 5, 6
EV3. Informe d'aprenentatge del mòdul pel TFM	20%	0	0	4, 5

Bibliografía

1- Estudios culturales i minories:

Agrela, B. (2004). La acción social y las mujeres inmigrantes: ¿Hacia unos modelos de intervención? *Portuaria*, 4: 31-42.

Balibar, E. (2005). ¿Qué es una frontera? En *Violencias, identidades y civilidad: Para una cultura política global* (pp. 77-86). Barcelona: Editorial Gedisa.

Blanch, A. (2004). La inmigración como problema: un análisis de las prácticas discursivas de la población autóctona. *Papers*, 74: 175-201.

Berry, J.W. (2001). A Psychology of Immigration. *Journal of Social Issues*, 57(3): 615-631.

Bruner, J.S. (1991). *Actos de significado. Más allá de la revolución cognitiva*. Madrid: Alianza.

Bruner, J. (2008). Culture and Mind: Their Fruitful Incommensurability. *Ethos*, 36(1): 29-45.

Buraschi, D., & Aguilar-Idáñez, M. J. (2017). Herramientas conceptuales para un antirracismo crítico-transformador. *Tabula Rasa*, 26: 171-191.

Cole, M. (1999). *Psicología Cultural*. Madrid: Morata.

Crenshaw, K. (2018 [1989]). Demarginalizing the intersection of race and sex: A Black feminist critique of antidiscrimination doctrine, feminist theory, and antiracist politics. *Feminist legal theory* (2018 Feb 19): 57-80.

Crespo, I.; Rubio, R.; López C. i Padrós, M. (2012). Lenguaje social, identidad e inclusión escolar en el discurso de los maestros. *Cultura & Educación*, 24(2): 163-175.

Curiel, O. (2007). Crítica poscolonial desde las prácticas políticas del feminismo antirracista. *Nómadas*, 26(1), 92-101.

De la Mata, M. L. i Cubero, M. (2003). Cultural Psychology: Approaches to the study of the relationship between mind and culture. *Infancia y Aprendizaje*, 26(2): 181-199

Greenfield, P.M. & Cocking, R.R. (Eds.) (1994): *Cross-cultural Roots of Minority Child Development*. Hillsdale: LEA.

Hedegaard, M. (2009). Children's development from a cultural-historical approach: children's activity in everyday local settings as foundation for their development. *Mind Culture and Activity*, 16(1): 149-168.

Institut Diversitas (2009). *MANUAL [ANTI]RUMORS. Material pedagògic per a combatre rumors i estereotips fonamentats en la diversitat cultural*. Barcelona: Institut Diversitas.

Lalueza, J. L. (2012). Modelos psicológicos para la explicación de la diversidad cultural. *Cultura & Educación*, 24(2): 149-162.

Lalueza, J. L. & Crespo, I. (2009). Voices in the "Gypsy Developmental Project". *Mind, Culture & Activity*, 16(3): 263-280.

Lurbe, K. i Santamaría, E. (2007). Entre (nos)otros... o la necesidad de re-pensar la construcción de las alteridades en contextos migratorios. *Papers*, 85: 57-69.

Magliano, M. J. (2015). Interseccionalidad y migraciones: potencialidades y desafíos. *Revista Estudos Feministas*, 23, 691-712.

Mora, B. y Montenegro, M. (2009). Fronteras internas, cuerpos marcados y experiencia de fuerade lugar. Las migraciones internacionales bajo las actuales lógicas de explotación y exclusión del capitalismo global. *Athenea Digital*, 15:1-19.

Nilsson, M. & Nocon, H. (Eds.) (2005). *School of Tomorrow. Developing Expansive Learning Environments*. Berna: Peter Lang.

Ogbu, J.U. (1994). From Cultural Differences to Differences in Cultural frame of Reference. In P.M. Greenfield & R.R. Cocking (Eds.), *Cross-cultural Roots of Minority Child Development* (pp. 365-391). Hillsdale: LEA.

Platero Méndez, R. (2012). Introducción. En Platero, R. (Ed.), *Intersecciones: cuerpos y sexualidades en la encrucijada* (pp. 15 - 72). Barcelona: Ediciones Bellaterra.

Rogoff, B. (2003). *The Cultural Nature of Human Development*. Oxford: Oxford University Press.

Salem, S. (2014). Feminismo islámico, interseccionalidad y decolonialidad. *Tabula Rasa*, 21: 111-122.

San Román, B. (2015). De la dificultad de pensar la construcción de la identidad sin anclajes: la adopción transnacional en España. *Scripta Nova, Revista electrónica de Geografía y Ciencias Sociales* (Número extraordinario: "Nuevos enfoques sobre nomadismo, desplazamiento y transitoriedad"), XIX(510-5). <http://www.ub.es/geocrit/sn/sn-510-5-pdf>

Valsiner, J. (2009). Cultural Psychology Today: Innovations and Oversights. *Culture & Psychology*, 15(1): 5-39.

Verkuyten & de Wolf (2002). Being, feeling and doing: Discourses and ethnic self-definitions among minority group members. *Culture & Psychology*, 8(4): 371-399.

Wenger, E. (2001). *Comunidades de práctica. Aprendizaje, significado e identidad*. Barcelona: Paidós.

Wertsch, J.V. (1991). *Voices of the mind: a sociocultural approach to mediated action*. London: Harvester Wheatsheaf.

Wertsch, J.V. (2002). *Voices of collective remembering*. Cambridge: Cambridge University Press.

2. Relacions de gènere i intervenció social:

Friedan, B. (1965). Cap. 1: El problema que no tiene nombre. A: B. Friedan, *La mística de la feminidad* (pp. 29-46). Barcelona: Sagitario.

Friedan, B. (1965). Cap. XII: La deshumanización progresiva. Los confortables campos de concentración». A B. Friedan, *La mística de la feminidad* (pp. 315-344). Barcelona: Sagitario.

Generalitat de Catalunya. Departamento de Salud; Dirección General de Planificación y Evaluación (2009). *Protocolo para el abordaje de la violencia machista en el ámbito de la salud en Cataluña*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Recuperado de www.gencat.cat/salut

Lagarde y de los Ríos, M. (2020). *Claves feministas para la autoestima de las mujeres*. Madrid: Horas y Horas.

Millet, K. (1973 [1969]). Cap. 2.: Teoría de la política sexual. A K. Millet, *Política sexual* (pp. 31-77). México: Aguilar.

Mora, E.; Pujal i Llombart, M. & Albertín, P. (2017). Los contextos de vulnerabilidad de género del dolor crónico. *Revista Internacional de Sociología*, 75(2): e058. <https://doi.org/10.3989/ris.2017.75.2>.

Obra colectiva (2021). *Descolonizar la enfermedad*. Ed. El Descubrimiento de Europa. http://eldescubrimientodeeuropa.org/wp-content/uploads/2021/06/PDFdigital_links-EDDE_deslaenfermedad.pdf

Pujal i Llombart, M. i Mora, E. (2013) Trabajo, dolor y su diagnóstico psicosocial de género. Un ejemplo. *Universitas Psychologica*, 12(4): 1181-1193.

Pujal, M. i Garcia Dauder, S. (2010). Hacia una psicología más igualitaria y transdisciplinar. *Quaderns de Psicologia*, 12(2).

Rubin, G. (1986 [1975]). El tráfico de mujeres: Notas sobre la "economía política" del sexo. *Nueva Antropología*, VIII(30): 95-145.

Scott, Joan W. (1996 [1986]). El género: Una categoría útil para el análisis histórico. A: Marta Lamas (Comp.), *El género: La construcción cultural de la diferencia sexual* (pp. 265-302) México: PUEG.

Stolcke, V. (2004). La mujer es puro cuento. La cultura del género. *Estudios Feministas, Florianópolis*, 12(2): 264.

Velasco, S. (2009). *Sexos, Género y Salud*. Madrid: Minerva Ediciones.

Vinogradov, S. i Irvin, D., Y. (2018). *Guía breve de psicoterapia de grupo*. Barcelona: Paidós.

Bibliografía complementaria sobre teoría de género:

Butler, J. (2001 [1990]). *El género en disputa. El feminismo y la subversión de la identidad*. Madrid: Cátedra.

Butler, J. (2001 [1997]). *Mecanismos psíquicos del poder: teorías sobre la sujeción*. Madrid: Cátedra.

Butler, J. (2001). La cuestión de la transformación social. En: Elisabeth Beck-Gensheem, Judith Butler y Lidia Puigvert, *Mujeres y transformaciones sociales*. Barcelona: El Roure.

Foucault, M. (1976). *Histoire de la sexualité I: La volonté de savoir*. Paris: Gallimard.

Foucault, M. (1979). *Microfísica del poder*. Madrid: La Piqueta.

McRobbie, A. (2007). Top Girls. *Cultural Studies*, 21(4-5): 718-737.

Miqueo, C. et al. (Eds.) (2001). *Perspectivas de género en salud. Fundamentos científicos y socioprofesionales de diferencias sexuales no previstas*. Madrid: Minerva Ediciones.

Rose, N. (2001). The politics of life itself. *Theory, culture and society*, 18: 1-30.

Wittig, M. (2004 [1980]). El pensamiento heterosexual. A: Monique Wittig, *El pensamiento heterosexual y otros ensayos* (pp. 45-57). Barcelona: Egalés.

Bibliografía complementaria sobre violencia de género:

Álvarez, M.; Sánchez, A.M. y Bojó, P. (Coords.) (2016). *Manual de atención psicológica a víctimas de maltrato machista*. Colegio Oficial de la Psicología de Gipuzkoa.

Bodelón, E. (2012). *Violencia de género y las respuestas de los sistemas penales*. Barcelona: Ediciones Didot, Universidad de Barcelona.

Cubells, J; Calsamiglia, A; Albertín, P. (2008). Una aproximación psicosocial a la valoración sobre la Ley Orgánica 1/2004, de 28 de diciembre, de medidas de protección integral contra la violencia de género. *Revista de derecho y proceso penal*, 20: 43-60.

Cubells, J. i Calsamiglia, P. (2013). La construcción de subjetividades por parte del sistema jurídico en el abordaje de la violencia de género. *Prisma Social: Revista de Ciencias Sociales*, 11: 205-259.

Cubells, J.; Calsamiglia, A. i Albertín, P. (2010). El ejercicio profesional en el abordaje de la violencia de género en el ámbito jurídico-penal: un análisis psicosocial. *Anales de Psicología*, 26(2): 369-377.

Cubells, J.; Calsamiglia, A. i Albertín, P. (2010). Sistema y subjetividad: la invisibilización de las diferencias entre las mujeres víctimas de violencia machista. *Quaderns de Psicologia*, 12(2): 195-207.

Larrauri, E. (2007). *Criminología crítica y violencia de género*. Editorial Trotta. Madrid.

Pérez-Tarrés, Alicia; Cantera Espinosa, Leonor María, & Silva, Joilson Pereira da (2018). Health and self-care of professionals working against gender-based violence: an analysis based on the grounded theory. *Salud mental*, 41(5), 213 -222. <https://doi.org/10.17711/sm.0185-3325.2018.032>

Romero, I., Álvarez, R., Cazalbowski, S., Soria, T.N. y Villota, M.T. (2015). *Guía de intervención en casos de violencia de género. Una mirada para ver*. Madrid: Síntesis.

Segato, Rita L. (2003). Las estructuras elementales de la violencia: contrato y estatus en la etiología de la violencia. A: *Las estructuras elementales de la violencia* (pp. 131-148). Buenos Aires: Universidad Nacional de Quilmes - Prometeo.

Segato, Rita L. (2016). Cinco debates feministas. Temas para una reflexión divergente sobre la violencia contra las mujeres. A: *La guerra contra las mujeres* (pp. 153-175). Madrid: Traficantes de sueños.

Segato, Rita L. (2016). Colonialidad y patriarcado moderno. A: *La guerra contra las mujeres* (pp. 109-126). Madrid: Traficantes de sueños.

Programari

Tot i que no existeix cap programari específic per al mòdul, recomanem la utilització de programari de codi obert.